
SAYIN AHMET ÖZER'LE YAPILAN SÖYLEŞİDEN(*)

Sayın Ertuğrul; 1949'dan Günümüze değin sürüp gelen örgütsel yaşamınızın EĞİT-DER bölümünü anlatır mısınız?

1949'dan bu yana şu yada bu düzeyde-biçimde ilişkili olduğum örgütler, kuruluş tarihleri ve sırasıyla şunlardır: Türkiye Öğretmen Dernekleri Milli Federasyonu (TÖDMF-15 Ağustos 1948) Ege Bölgesi Köy Öğretmenleri Derneği(1949)Türkiye Öğretmenler Sendikası (TÖS-8 Temmuz 1965) Türkiye Öğretmenler Birleşme ve Dayanışma Derneği (TOB-DER/3 Eylül 1971) Türkiye Devrimci Öğretmenler Derneği (DÖD/Eylül 1971) Eğitimciler Derneği (EĞİT-DER/16 Şubat 1988) Eğitim İşkolu Çalışanları Sendikası (EĞİTİM-İŞ/28 Mayıs 1990)Eğitim ve Bilim Emekçileri Sendikası(EĞİT-SEN/13 Kasım 1990) Eğitim, Bilim ve Kültür Emekçileri Sendikası (EĞİTİM-SEN /23 Ocak 1995) Kamu Emekçileri Sendikaları Konfederasyonu (KESK/8 Aralık 1995).

12 Eylül yönetiminin Dernekler Yasası'yla salt öğretmenler için örgütlenme yasağı getirilmişti. Buna göre öğretmenler değil sendika, dernek bile kuramayacaklardı. MEB'in izni olmadan hiçbir derneğe üye olamayacaklardı. Üye olsalar bile dernek yönetimlerine seçilemeyecek-

* Kıyı Dergisi, NİSAN 2001.

l erdi. Bu yasaklar nedeni ile 400 bin eğitim emekçisi tam 8 yıl boyunca örgütsüz kaldı. Ama onlar, 1986'da çıkarmaya başladıkları abece dergisiyle bu zifiri karanlığı bir yerinden deldiler ve 16 Şubat 1988'de EĞİT-DER' i kurdular. Kendileri yasaklıydılar, onun için, ancak emekli öğretmenlerle yola çıkabilirdiler. EĞİT-DER'in kurucuları ve Yönetim Kurulu'nu, TÖS, İLKSEN VE TÖB-DER'İN yaşayan ve Ankara'da oturan genel başkanlarının da aralarında bulunduğu 7 emekli ve görev engelli öğretmenle oluşturdular. Onlar arasında ben de vardım. Mülkiyeliler Birliği'nde çalışırken bu göreve katıldım...

EĞİT-DER'e ancak emekli öğretmenler üye olabilirdi ve EĞİT-DER resmen emekli eğitimcilerin derneğiydi. Ama bir yolunu bulup çalışan yüzbinlerce eğitim emekçisine EĞİT-DER'e üyelik yolunu açmalıydık. EĞİT-DER'in meslek yaşamı dışındaki biz yönetici ve üyelerinin kendimiz için dernekten zaten bir beklentimiz yoktu. Salt çalışan eğitim emekçileri için ve onlarla birlikte kurmuştuk EĞİT-DER'i. "Sendikaya geçiş örgütü" diye tanımlamıştık onu. İşlevini eğitim emekçilerinin sendikal hakları savaşıyla sınırlamıştık. Bu süreci onlara açamazsak, onların dinamizmini, nicel ve nitel gücünü bu sürece katamazsak eğitim işkolunda sendikal yaşamı başlatamazdık. Sendikal yaşamın kamunun öteki işkollarında yeşermesi yolunu da açamazdık.

Öyleyse ne yapmalıydık...

Önce kapatılmamak için, yapacağımız işin tüzüğün amacına uygunluğunun reddedilemez bir gerekçesini bulmalıydık. Tüzüğümüzün amaç maddesinde, EĞİT-DER üyesi biz emekli eğitimcilerin "MESLEKİ İHTİYAÇLARIMIZ" için de etkinlikte bulunabileceğimiz yazılıydı. Mesleğimiz eğitimdi. Öyleyse eğitim düzeni üzerinde söz hakkımız vardı ve eğitim sorunları, çalışan öğretmenlerin eğitim yönetimine

örgütlü güçleriyle katılımı iledir ki çözülebilir diye onların sendikal hakları yolunda savaşımında bulunabilirdik. Öyle yaptık. Peki bu savaşım sürecine örgütlenme yasaklı çalışan öğretmenleri nasıl katabilirdik?

Bunun için de Dernekler Yasası'nın 18. maddesine sarıldık. Çünkü bu maddeye göre çalışan eğitim emekçileri seçme-seçilme hakkına sahip olmamak koşuluyla EĞİT-DER'e "fahri üye" olabilirlerdi. Örgütlerde fahri üyeliğin birkaç simgesel kişiye verilegelen bir san (unvan) olduğunu biliyorduk. Ama olmadı. Belki dünyada bile ilk kez bu yoldan, çalışanların binlercesini EĞİT-DER sürecine katabilirdik. Kısa sürede yanılmadığımızı gördük. Çünkü 1990'da sendika girişim aşamasına geldiğimizde EĞİT-DER 80 şubeye, 5 bin asil üyeye karşılık 25 bin fahri üyeye ulaşmıştı ve bunun değil Türkiye'de, belki dünyada bile başka bir örneği yoktu.

Kuruluşundan yaklaşık bir yıl sonra, 4 Şubat 1989'da toplanan ilk Genel Kurul'unda yeniden EĞİT-DER'in yönetimine; oradan, Yönetim Kurulu tarafından Genel Başkanlığı'na seçildim. Yönetimine benimle birlikte seçilen arkadaşlarım çeşitli grupların temsilcileri olarak oradaydılar. Bu durumu içlerine sindiremeyen kimi arkadaşımız Genel Kurul'un hemen ardından olağanüstü genel kurul çabasında oldularsa da sonuç alamadılar.

28 Mayıs 1990'da EĞİTİM-İŞ'le başlayan sendika başvuru sürecine gelindiğinde EĞİT-DER sendikal haklar için savaşım işlevini tamamlamış, şimdiki eğitim ve kültür, sanat işleviyle farklı bir sürece girmiş oldu.

O güne değin EĞİT-DER ne yaptıysa, başta eğitim emekçileri olmak üzere kamunun işkollarındaki tüm kamu emekçilerinin de sendikal haklarının kazanılması tutkusuyla yaptı.

Başlıca etkinlikleri şunlardı:

Uluslararası Sendikal Haklar Kurultayı (Ankara 22-24 Eylül 1989)* Sendikal Haklar İçin İmza Kampanyası, “Öğretmenler Günü”nü yurdun dört bir yanında “Sendikal Haklar İçin Öğretmenler Günü”ne dönüştürme etkinliği (24 Kasım 1989). Sendika girişimine hazırlık süreci bölge toplantıları (Aralık 1989, Ocak 1990), tek gündem maddesi “Sendika Girişimi” olan 3.Şube Başkanları Toplantısı (13 Ocak 1990), kamu sektörünün öteki işkollarında çalışan sendikasız emekçilerin örgütleri olan meslek kuruluşları ve demokratik kitle örgütleriyle (18 üst kuruluştu) birlikte oluşturulan Sendikal Dayanışma Hareketi, Eğitimciler Sendikası Tüzük Taslağı, Sendikal Dayanışma Hareketi’ni oluşturan 18 üst kuruluşla birlikte Ankara’da Sendikal Haklar Dayanışma Kokteyli (20 Ocak 1990), her EĞİT-DER Şubesi’nde ilerde “Sendika şubeleri”ne dönüştürülmek üzere ivedilikle Sendikal Haklar Komisyonu kurulmasına ve bir de Sendikal Haklar Fonu oluşturulmasına ilişkin Genel Merkez Yönetim Kurulu genelgesi (15 Şubat 1990) ve uygulaması.

Sendikal haklar yolundaki savaşımın sendika girişimi aşamasına geldiğinde Sendikal Dayanışma Hareketi’nin üst kurulu olarak meslek odaları ve birliklerinin, demokratik kitle örgütlerinin genel merkez yönetimleri, sendika girişiminin önce eğitim işkolunda yapılmasına ve

* Uluslararası Hür Öğretmenler Sendikaları Federasyonu (IFFTU)’nun 29 Mayıs-2 Haziran 1989’da Toronto’da (Kanada) toplanan 15. Dünya Kongresi’nde Federal Almanya Eğitim ve Bilim Sendikası (GEW) ve Hollanda Genel Öğretmenler Sendikası (ABOP) genel başkanlarıyla birlikte yönetim olarak önceleri tasarladığımız bu kurultayın desteklenmesi ve örgütlenmesi konularında çalışmış ve anlaşmaya varmıştık. Kurultay’da öğretmen kuruluşlarıyla temsil edilen yabancı ülkeler: Federal Almanya (GEW), Hollanda (ABOP), Fransa (FEN-SNES), İsveç (SFL-SL), ABD, İngiltere (NASUWT), Kuzey Kıbrıs (KTOS). Uluslararası kuruluşlar: IFFTU, ICFTU, PSI, WCOTP. Ülkemizden de Milli Eğitim Bakanı, siyasal partilerin genel başkanları ve temsilcileri, demokratik sivil toplum örgütleri üst kuruluşlarının genel başkanları.

girişimin başta Ankara olmak üzere tüm il ve ilçelerde ortaklaşa şölenlerle desteklenmesine karar vermişlerdi. Yabancı ülkeler kardeş sendikalarının da bu destek şölenine katılmaları planlanıyordu.

EĞİT-DER'in sendikal haklar savaşımının en son aşamasına gelmişti ve eğitim işkolundaki başvurudan sonra kamunun öteki işkollarında da ardi ardına sendika başvuruları gelecekti.

Artık Ankara'da sendika başvurusu eli kulağındaydı...

Tam da bu sırada Merkez Yönetim Kurulumuzda sendikanın kimler tarafından, nerede, ne zaman, kaç kişiyle kurulacağı konularında bir anlaşmazlık çıktı. Bunun sonucunda Ankara'daki 29 kişilik sendika kurucu adayları ikiye bölündüler. Bu durum, sendika kuracak EĞİT-DER'li eğitim emekçilerinin tam da sendika başvurusu aşamasına gelindiğinde ikiye bölünmeleri demektir. Taraflardan biri bu haliyle sendika girişimine karşı çıkıyor, öteki de girişimde direniyordu. Onca uzlaştırma çabalarına karşın önlenemez bir noktaya gelindiğinde girişimin yanında ya da karşısında yer almak arasında sıkışıp kalmıştım. EĞİT-DER'deki varlıklarıyla kendi emeklerini de yok sayarcasına ve güneşi balçıkla sıvarcasına; kurulacak EĞİTİM-İŞ için, bunun "EĞİT-DER'le ilişkisi yoktur", "EĞİT-DER'in dışında bir girişimdir bu." diyenlerden yana mı olmalıydım, EĞİT-DER'in bağrından doğacağı apaçık ortada duran bu ilk sendikadan yana mı? Evet eksikli, kusurlu bir sendika olacaktı bu. Ama eksikli, kusurludur diye hangi ana çocuğuna ilgisiz kalabilirdi ve ben EĞİT-DER'in Genel Başkanı değil miydim? Öyleyse girişimcilerin önde gelenleriyle örgütsel anlayış farklılıklarımız olsa da, yüreğimizde bu farklılığın EĞİT-DER sürecindeki üzücü yansımaları bulunsa da onları, EĞİTİM-İŞ'i desteklemeliydim. Kim bilir, onlar, yol ayrımındaki öteki arkadaşlarımızla ilerde bir kavşakta belki yeniden buluşurlar, EĞİT-DER'de olduğu gibi yeniden ve birlikte omuz omuza olurlardı,

olmalıydı. Onlar ki hepsi de sendikal haklar savaşımını el ele, omuz omuza, nice zorlukları aşarak EĞİT-DER'i sendika aşamasına yükselten arkadaşlarımdı.

Yol ayrımı günlerinde yönetimden üç arkadaşım ile birlikte paylaştığım tutum ve davranışlarımın temelindeki düşüncelerim işte bunlardı.*

EĞİTİM-İŞ kuruldu kurulacaktı... Sendikal Dayanışma hareketini oluşturan 20'ye yakın üst kuruluşun başkanları ve temsilcileri olarak Mülkiyeliler Birliği salonunda toplanmış ilk başvurunun EĞİT-DER yoluyla yapılmasını ve kurulacak bu sendikanın elbirliğiyle görkemli bir biçimde desteklenmesini bir kez daha karara bağlamıştık ve gerekli hazırlıklar üzerinde konuşuyorduk. Bu sırada EĞİT-DER'in Merkez Yönetimi'nden bir arkadaşımız salona geldi ve benden söz isteyerek konuşmaya başladı. Ancak söyledikleri, toplantının orta yerine bir bomba gibi düştü. Arkadaşımız Yönetin Kurulu kararıyla benim Genel Başkanlığımı son verildiğini duyuruyordu ve oraya onun için gelmişti. Salonu dolduran Sendikal Dayanışma Hareketi üst kuruluş temsilcileri birden şaşkına döndüler ve büyük bir üzüntüyle dağıldılar. Eğitim-iş bu olaydan dört gün sonra 28 Mayıs 1990'da kuruldu.

Sonradan anladık ki 9 kişilik Merkez Yönetim Kurulu'ndan 5 kişi kendi aralarında anlaşıp toplanmışlar, aleyhimde bir güvensizlik önergesi hazırlayarak yönetimden üç arkadaşım ile benim yokluğumda beni Genel Başkanlık'tan düşürmüşler, demokratik öğretmen hareketimizin tarihinde benzeri bulunmayan bir karara imza atmışlardı. O arkadaş da aynı gün (24 Mayıs 1990), toplantıya bu kararı duyurmaya gelmişti.

Bunun üzerine örgüt içinde doğabilecek çalkantıları önlemek için hemen kısa bir açıklama yaptım. Ardından şubelere aynı amaçla gön-

* Söz konusu üç kişi Binalı Seferoğlu, Naciye Babalık ve İsmail Hakkı Bayram'dı. Öteki yöneticiler Kenan Görgülü, Nilüfer Demirel, Muzaffer Tokmak, Elvan Türkmen ve Cengiz Kaplan'dı.

derdiğim 1 Haziran 1990 günlü kapsamlı bir mektupla olayı öncesi ve sonrasıyla olduğu gibi açıkladım. Yanı sıra ve yine aynı tarihte Yönetim Kurulu'ndan, Genel Başkanlığıma son veren arkadaşlarımın dışındaki üç arkadaşımınla birlikte olayın yine fotoğrafını içeren ayrıntılı bir açıklamayı imzalayarak şubelere gönderdik. 11 Temmuz 1990 gününde de herhangi bir kargaşayı ve saptırmayı önlemek üzere daha çok olayın bir çözümlemesini (tahlilini) içeren, yine şubelere, bir mektup daha gönderdim.

EĞİT-DER'de artık, biri EĞİTİM-İŞ, öteki de EĞİTİM-İŞ karşıtı iki kesim vardı. Daha bir açıkçası EĞİT-SEN'i kuracak olanlar sanki EĞİTİM-İŞ'i kuranlarla birlikte EĞİT-DER'de kol kola, omuz omuza olmamışlar gibi, "EĞİTİM-İŞ, EĞİT-DER'in içinden doğmamıştır" diyebilmişler; EĞİTİM-İŞ'liler de EĞİT-DER yönetiminde yaşanan sendikaya geçiş sürecindeki emeklerini inkâr etmekle eşanlımlı olarak daha baştan EĞİT-DER'i inkâr etmişler, sanki "EĞİT-DER olmasaydı bile EĞİTİM-İŞ var olurdu" diyebilmişlerdi... EĞİT-SEN'liler de 31 Ağustos - 1 Eylül 1990'daki Genel Kurulu'nda yönetiminden çekildikten hemen sonra EĞİT-DER'i unutmuşlar, EĞİT-DER'le birlikte oradaki kendi emeklerinin de unutulmasına yol açmışlardı.

Böylelikle, sendikaya geçiş örgütü olarak kurulan ve bu işlevini üstün bir başarıyla yerine getiren EĞİT-DER birdenbire buhar oluvermişti...

Bütün bu olup bitenler arasında yaşadığım derin üzüntü yaklaşık beş yıl sonra, 23 Ocak 1995'te bu iki sendikamızın bir yanlıştan dönerek birleşmeleri ve bugünkü gözbebeğimiz EĞİTİM-SEN'i kurmalarıyla büyük bir sevince dönüşmüştü...

Eğer günümüz Türkiye'sinde dikkatleri ve takdirleri üzerinde toplayan KESK ve KESK'e bağlı sendikalar varsa ve onlar arasında EĞİTİM-

SEN'in yaşamsal bir ağırlığı bulunuyorsa bunun temelinde, özgürlükçü öğretmen örgütçülüğünün tarihinden gelen demokratik ve devrimci geleneği yukarıda özetlenen sendikal haklar için savaşlarıyla sürdürmüş olan, salt eğitim emekçilerine değil, bugün KESK'e bağlı olsun olmasın kamudaki sendikalara üye bütün kamu emekçilerine sendikal örgütlenme yolunu açabilmiş olan EĞİT-DER vardır. Ama o, burada tepe noktalarıyla dile getirilen olaylardan yükselen kalın bir sis tabakasının arkasında kalmıştır ve ne acıdır ki böylelikle, "sendikaya geçiş örgütü" EĞİT-DER'le birlikte, "emekli"si "fahri"siyle 30 bin kişiden oluşan üyelerinin nice özveriyle dolu emekleri de, değil EĞİTİM-SEN'in dışındaki KESK'e bağlı sendikalarda EĞİTİM-SEN'de bile neredeyse görünemez, bilinemez olmuştur.

Şimdi bunları, EĞİT-DER sürecini bütün yönleri ve incelikleriyle yaşayan ve bilebilen kişi olarak EĞİT-DER'in sendikal savaşlar tarihinde yer almaya değer öneminin ayırdına varılabilsin diye, aralarında o tarihte ikiye bölünen arkadaşlarımda da bulunduğu EĞİT-DER'e can veren on binlerce eğitim emekçisinin emekleri herkesçe bilinebilsin ve tarihe geçebilsin diye açıklamış oluyorum ve hemen ekliyorum: Bu dram sendikal haklar savaşımı tam da sendika girişim aşamasına yükseldiğinde ortaya çıktığından EĞİT-DER amacına ulaşmış, gerçekten "sendikaya geçiş örgütü" tanımına yaraşır bir biçimde tarihe geçmeye hak kazanmıştır.